

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 48/04-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. mája 2004 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla, sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Mazáka prerokoval sťažnosť M. B., bytom B. B., zastúpeného advokátkou JUDr. D. Š., B. B., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Zvolen v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 134/94 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Zvolen v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 134/94 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Zvolen p r i k a z u j e , aby vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 134/94 konal bez zbytočných prietáhov.

3. M. B. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie vo výške 100 000 Sk (slovom jedenstotisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Zvolen povinný mu zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Zvolen je povinný M. B. uhradiť trovy právneho zastúpenia vo výške 9 350 Sk (slovom deväťtisícristopäťdesiat slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. D. Š., B. B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 24. februára 2004 prijal na ďalšie konanie sťažnosť M. B., bytom B. B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Zvolen (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 134/94.

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd jeho sťažnosti vyhovel a svojim meritórnym rozhodnutím vyslovil:

„nekonaním Okresného súdu vo Zvolene bolo porušené ústavné právo sťažovateľa zakotvené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a priznáva sa mu finančné zadosťučinenie 3.000.000,- Sk, ktoré bude vyplatené do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa čl. 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, zo zhodných vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 134/94 ústavný súd zistil, že sťažovateľ podal žalobu 15. júla 1994 o vyrovnanie dedičských podielov. Z obsahu spisu bolo zistené, že prvé pojednávanie bolo vykonané 30. januára 1997. Okresný súd toto pojednávanie odročil na 18. február 1997 kvôli pripojeniu spisov a označeniu spisovej značky dedičského konania po matke žalobcu. Pojednávanie 18. februára 1997 bolo odročené na neurčito z dôvodu zisťovania žalobcovej spôsobilosti na právne úkony na Okresnom súde v Banskej Bystrici. Ďalšie zatiaľ posledné pojednávanie sa konalo 1. júla 1997 a bolo odročené bez nariadenia pojednávania z dôvodu identifikácie nehnuteľností a ich vlastníkov. Od tej doby sa nenariadilo žiadne pojednávanie a z obsahu spisu vyplýva len to, že spis bol postupne pridelený iným zákonným sudcom, ktorí však vo veci nekonali. Posledné pridelenie sa vykonalo 3. marca 2003.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ods. 2 citovaného článku ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa ods. 3 citovaného článku ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa ods. 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov...“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na všeobecnom súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, b) správania účastníka konania, c) spôsobu, akým v konaní postupoval súd.

a) Sťažovateľ podal žalobu o vyrovnanie dedičských podielov. V praxi všeobecných súdov je vyrovnanie dedičských podielov považované za právne aj skutkovo zložitý spor, čo súvisí s tým, že dochádza k reštituovaniu skôr vytvorených právnych (vlastníckych) vzťahov vo vzťahu ku konaniam o dedičstve, ktoré sa skončili v minulosti, a skutková zložitosť sporu je obvykle zvýšená v prípadoch, v ktorých je potrebné počkať na výsledky iných konaní, spravidla konaní o dedičstve po pôvodných dedičoch. V posudzovanej veci sa takáto skutková komplikácia objavila v spojitosti s konaním o dedičstve po matke a starej matke účastníkov, konkrétne sťažovateľa. Skutková a právna zložitosť veci preto mohla mať v posudzovanom prípade určitý vplyv na vznik priet'ahov v konaní.

b) Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Ústavný súd z obsahu spisu dospel k záveru, že postup sťažovateľa nezapríčinil žiadne priet'ahy a ani spomalenie postupu okresného súdu.

c) Tretím kritériom, ktoré ústavný súd hodnotil, bol postup okresného súdu v spore.

Vzhľadom na to, že vo veci sťažovateľa sa od 1. júla 1997 nenariadilo ani jedno pojednávanie a dve zákonné sudkyne v podstate nevykonali (okrem vyžiadania podkladov z príslušného okresného úradu, čo je však vec prípravy pojednávania) žiadny relevantný úkon smerujúci k právoplatnému skončeniu veci, ústavný súd konštatuje, že konanie je poznačené v podstatnej miere nečinnosťou, na ktorú ústavný súd nezistil žiaden procesne významný dôvod. Do 1. júla 1997 sa síce vykonali tri pojednávania, ale prvé pojednávanie bolo nariadené až po dva a pol roku od podania žaloby a ústavný súd pripomína, že obsahom týchto pojednávanií boli úkony, ktoré sčasti mohli byť za dobu dva a pol roka predmetom prípravy pojednávania podľa § 114 Občianskeho súdneho poriadku a sčasti išlo o úkon na zistenie procesnej spôsobilosti žalobcu, ktorého účel nie je zo spisu zistiteľný.

Okresný súd nepovažoval za prietáhy dobu, keď sa pripájali dedičské spisy. Táto doba je však bezvýznamná popri ostatnej nečinnosti okresného súdu, ktorá spočívala v prípade sudkyne, ktorá bola Súdnou radou Slovenskej republiky preložená na iný okresný súd, dokonca v úplnej nečinnosti, pretože v spise nie je zaznamenaný jediný jej úkon, ktorý by smeroval k príprave a prejednaniu veci počas doby dvoch rokov. Napokon treba pripomenúť opätovne to, že pripojenie spisov je vec prípravy pojednávania (§ 114 Občianskeho súdneho poriadku).

Ústavný súd považuje preto celý postup okresného súdu za taký, ktorý je poznačený zbytočnými prietáhmi. Na základe uvedeného možno konštatovať, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 10 C 134/94 konal bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 3 000 000 Sk. Výšku požadovanej sumy odôvodnil nemožnosťou užívať svoj majetok, stavom, v ktorom už došlo k prevodu niektorých sporných nehnuteľností na iné osoby, na napadnutie čoho už sťažovateľ nemá vzhľadom na svoj vek reálne možnosti. Napokon sťažovateľ vyjadril presvedčenie, že kvôli zbytočným priet'ahom o väčšinu svojho majetku aj tak príde.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy. Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom súdnom konaní konal bez zbytočných priet'ahov, je toho názoru, že porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci. V dôsledku toho považoval preto za potrebné rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri rozhodovaní ústavný súd vychádzal z toho, že sťažovateľ si uplatnil nárok na ochranu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v spore, ktorého doterajšie trvanie nemožno ničím ospravedlniť. Podľa ústavného súdu nemožno spravodlivo žiadať od sťažovateľa, aby čakal na výsledok súdneho sporu, v ktorom sa rieši vyrovnanie dedičských podielov, takmer 10 rokov, pričom okrem roku 1997 sa vlastne vo veci nekonalo. Sťažovateľ oprávnene z takéhoto postupu okresného súdu pociťuje krivdu a beznádej. Ústavný súd vychádzal aj z pohľadu sťažovateľa na celú situáciu, ako aj z princípov spravodlivosti a zo spôsobu zavŕšenia ochrany základných práv každej oprávnenej osoby. Ústavný súd preto dospel k záveru, že primerané finančné zadost'učinenie vo výške 100 000 Sk, ktoré je okresný súd povinný zaplatiť v súlade s výrokom tohto nálezu, je primeranou sumou spojenou s porušením základného práva sťažovateľa.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešného sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania v hodnote 9 350 Sk za dva právne úkony (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie podania). Ústavný súd súčasne priznal právnemu zástupcovi sťažovateľa dvakrát náhradu režijného paušálu po 128 Sk (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. mája 2004